

XU HƯỚNG TỬ VONG TRÊN THẾ GIỚI TRONG TƯƠNG LAI

Những thay đổi chính trong mô hình nguyên nhân chết

Vũ Nguyễn Quỳnh Anh

Viện Vệ sinh y tế công cộng Tp.HCM

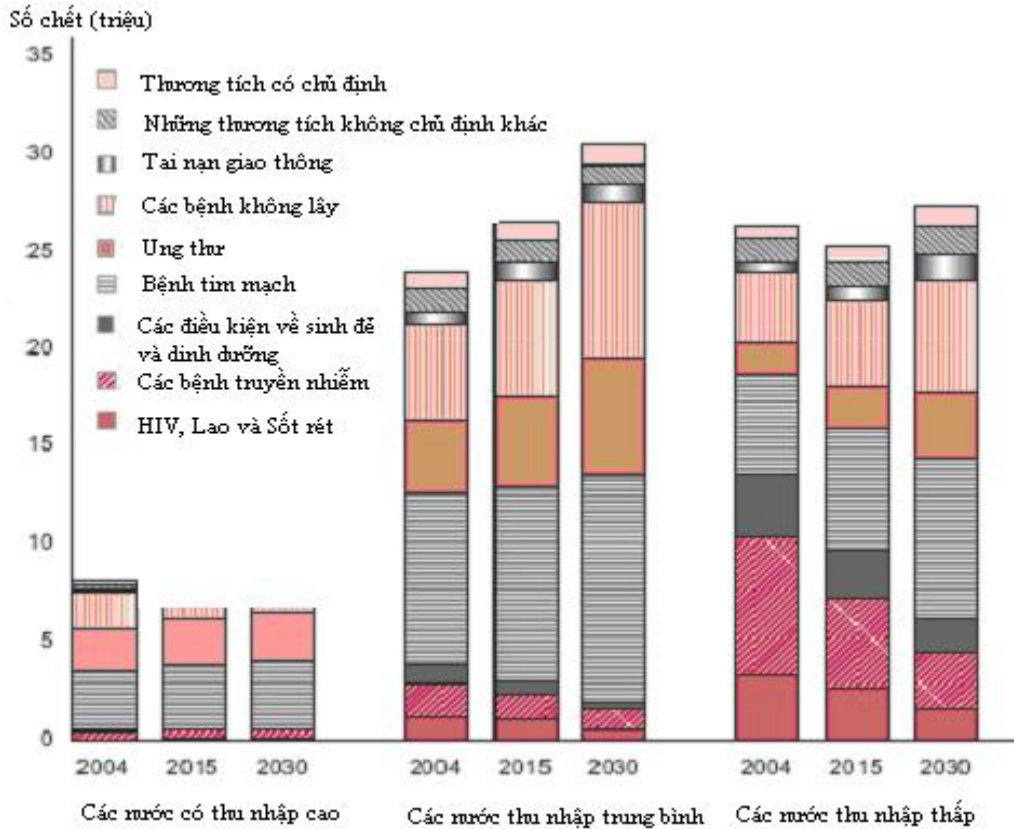
Nghiên cứu gánh nặng bệnh tật toàn cầu (GBD) được xuất bản vào năm 1991 cung cấp một đánh giá toàn diện về gánh nặng bệnh tật trong đó gồm 17 loại bệnh và chấn thương cùng 10 yếu tố nguy cơ được chọn trên phạm vi toàn cầu và 8 khu vực địa lý chính. Kể từ đó, WHO thường xuyên xuất bản cập nhật gánh nặng bệnh tật toàn cầu trong báo cáo Y tế thế giới. Việc cập nhật thường xuyên này tạo ra dữ liệu mở rộng của WHO về các mức độ chết trẻ em và người lớn và các nguyên nhân chết ở các nước thành viên, nơi mà có số liệu chết hộ tịch hữu dụng, cùng với dữ liệu của hệ thống giám sát và các nghiên cứu dịch tễ. Chúng cung cấp ước tính nhất quán cho tổng của 135 bệnh và chấn thương, cho 8 nhóm tuổi và 14 khu vực phân nhỏ thuộc 6 khu vực WHO quản lý. Bản cập nhật gần đây nhất đi xa hơn và xem xét những dự án mới nhất của UNAIDS và WHO về tỉ lệ mắc và tử vong do HIV, cũng như dự báo cập nhật của ngân hàng thế giới về sự phát triển kinh tế. Kết quả ước tính này nhằm đưa ra một thay đổi lớn về sự phân bố số chết trong khoảng 25 năm tới.

Các bệnh không lây sẽ là nguyên nhân của 3/4 số chết trong năm 2030

Dân số ở các nước thu nhập trung bình và thấp trong khoảng 25 năm tới, tỉ lệ chết do các bệnh không lây sẽ tăng mạnh. Trên toàn cầu, chết do ung thư sẽ tăng từ 7,4 triệu năm 2004 lên tới 11,8 triệu năm 2030, và chết do bệnh tim mạch sẽ tăng từ 17,1 lên 23,4 triệu trong giai đoạn từ 2004 đến 2030. Chết do tai nạn giao thông sẽ tăng từ 1,3 triệu năm 2004 lên 2,4 triệu năm 2030. Nguyên nhân chính là do tăng số lượng xe mô tô cùng với sự phát triển kinh tế ở các nước thu nhập trung bình và thấp. Đến năm 2030, chết do ung thư, bệnh tim mạch và tai nạn giao thông sẽ chiếm khoảng 56% trong tổng số 67 triệu người chết bởi tất cả các nguyên nhân.

Điều này dẫn đến tăng số chết do các bệnh không lây và giảm nhiều số chết bởi các bệnh lây truyền như các nguyên nhân về sinh đẻ và dinh dưỡng, nhiễm HIV, lao và sốt rét. Tuy nhiên số chết trên toàn thế giới do HIV/AIDS được ước tính sẽ tăng từ 2,2 triệu năm 2008 lên 2,4 triệu năm 2012 trước khi giảm xuống 1,2 triệu năm 2030.

Số chết bởi các nguyên nhân ở các nước thu nhập cao, trung bình và thấp

20 nguyên nhân chết dẫn đầu vào năm 2030

Người ta tiên đoán rằng 4 nguyên nhân gây chết đứng đầu trên thế giới vào năm 2030 sẽ là bệnh tim thiếu máu cục bộ, tai biến mạch máu não (đột quỵ), bệnh phổi tắc nghẽn mãn tính (COPD) và nhiễm trùng đường hô hấp dưới (chủ yếu viêm phổi). Sự tăng nhiều của COPD là kết quả tăng của việc sử dụng thuốc lá. Mặt khác, tai nạn giao thông sẽ là nguyên nhân đứng thứ 5 vào năm 2030, trước đây đứng vị trí thứ 9 năm 2004.

Mặc dù chết do HIV/AIDS sẽ giảm vào năm 2030, nhưng nó sẽ vẫn là nguyên nhân đứng thứ 9. Số chết do các bệnh lây khác sẽ giảm nhanh: Lao sẽ rơi xuống hàng thứ 20 và tiêu chảy sẽ rơi xuống hạng thứ 23 trong bảng sắp hạng các nguyên nhân.

Nguyên nhân gây chết dẫn đầu, 2004 so với 2030

2004			2030		
Bệnh hoặc chấn thương	Số chết (%)	Xếp hạng	Xếp hạng	Số chết (%)	Bệnh hoặc chấn thương
Bệnh tim thiếu máu cục bộ	12,2	1	1	14,2	Bệnh tim thiếu máu cục bộ
Tai biến mạch máu não	9,7	2	2	12,1	Tai biến mạch máu não
Nhiễm trùng hô hấp dưới	7,0	3	3	8,6	Bệnh phổi tắc nghẽn mãn tính
Bệnh phổi tắc nghẽn mãn tính	5,1	4	4	3,8	Nhiễm trùng hô hấp dưới
Tiêu chảy	3,6	5	5	3,6	Tai nạn giao thông
HIV/AIDS	3,5	6	6	3,4	Ung thư khí quản, phế quản, phổi
Lao	2,5	7	7	3,3	Tiểu đường
Ung thư khí quản, phế quản, phổi	2,3	8	8	2,1	Cao huyết áp
Tai nạn giao thông	2,2	9	9	1,9	Ung thư dạ dày
Sinh non và nhẹ cân	2,0	10	10	1,8	HIV/AIDS
Nhiễm trùng sơ sinh và khác*	1,9	11	11	1,6	Viêm thận và các bệnh về thận
Tiểu đường	1,9	12	12	1,5	Tự làm tổn thương
Sốt rét	1,7	13	13	1,4	Ung thư gan
Cao huyết áp	1,7	14	14	1,4	Ung thư ruột và trực tràng
Ngạt và chấn thương trong lúc sinh	1,5	15	15	1,3	Ung thư thực quản
Tự làm tổn thương	1,4	16	16	1,2	Bạo lực
Ung thư dạ dày	1,4	17	17	1,2	Alzheimer và các bệnh mất trí khác
Xơ gan	1,3	18	18	1,2	Xơ gan
Viêm thận và các bệnh về thận	1,3	19	19	1,1	Ung thư vú
Ung thư ruột và trực tràng	1,1	20	20	1,0	Lao
Bạo lực	1,0	22	21	1,0	Nhiễm trùng sơ sinh và khác*
Ung thư vú	0,9	23	22	0,9	Sinh non và nhẹ cân
Ung thư thực quản	0,9	24	23	0,9	Tiêu chảy
Alzheimer và các bệnh mất trí khác	0,8	25	29	0,7	Ngạt và chấn thương trong lúc sinh
			41	0,4	Sốt rét

* Gồm có nhiễm trùng sơ sinh nặng, các nguyên nhân không phải nhiễm trùng xảy ra trong giai đoạn chu sinh